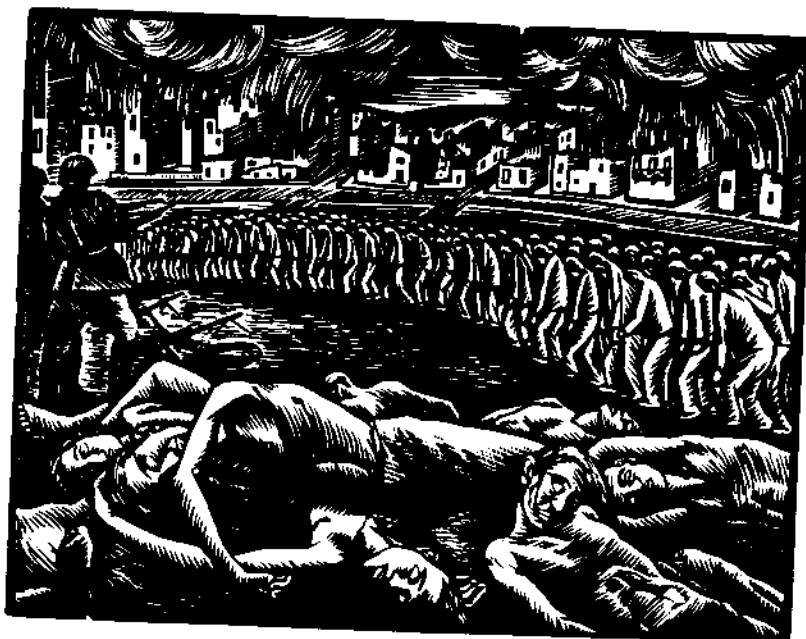

**Χρονολογικός πίνακας της νεώτερης ελληνικής ιστορίας
(1821-1985)**

- 1821 Αρχίζει η επανάσταση για απελευθέρωση απ' τους Τούρκους. Μετά από τις πρώτες επιτυχίες ξεσπάει εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στους Έλληνες. Οι μεγάλες δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) υποστηρίζουν με δισταγμό τον αγώνα επιδιώκοντας την εξασθένιση της Τουρκίας και τη δημιουργία μικρού ελληνικού κράτους.
- 1827 Η Τουρκία μετά τη στρατιωτική παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων εγκρίνει τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους που περιλαμβάνει βασικά την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα. Πρώτος Κυβερνήτης της Ελληνικής Δημοκρατίας γίνεται ο Ιωάννης Καποδίστριας (πρώην υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας).
- 1832 Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια οι μεγάλες δυνάμεις συμφωνούν να γίνει βασιλιάς στην Ελλάδα ο Βαυαρός πρίγκηπας Όθωνας. Η βαυαρική αντιβασιλεία, ώσπου να ειηλικιωθεί ο Όθωνας, και ο ίδιος προσπαθούν να οργανώσουν το κράτος αλλά κυβερνούν απολυταρχικά.
- 1844 Στρατιωτικοί και πολιτικοί οργανώνουν μια αναίμακτη επανάσταση που αναγκάζει τον Όθωνα να δεχτεί τη λειτουργία συντάγματος.
- 1862 Ο Όθωνας αναγκάζεται να παραιτηθεί κάτω από την πίεση φιλελεύθερων και δημοκρατικών δυνάμεων που τον κατηγορούσαν για απολυταρχισμό και παραβίαση του συντάγματος.
- 1863 Νέος βασιλιάς της Ελλάδας γίνεται ο Δανός πρίγκηπας Γεώργιος. Πρώτα γεγονότα της βασιλείας του είναι η ένωση της Επτανήσου και η ψήφιση δημοκρατικού συντάγματος. Στα χρόνια της βασιλείας του επαναστατεί χωρίς επιτυχία η Κρήτη (1866) και στην Ελλάδα παραχωρείται με τη συνθήκη του Βερολίνου 1878 η Θεσσαλία και η περιοχή της Άρτας. Ο Χαρίλαος Τρικούπης (ως υπουργός ή πρωθυπουργός) κυριαρχεί στην πολιτική ζωή και επιβάλλει πολλές προοδευτικές μεταρρυθμίσεις.

- 1897 Μετά τη νέα κρητική επανάσταση ξεσπάει ελληνοτουρκικός πόλεμος που καταλήγει σε μεγάλη ελληνική ήττα. Στην Ελλάδα που είχε δηλώσει πτώχευση εγκαθίσταται διεθνής οικονομική επιτροπή για να ελέγχει τον κρατικό προϋπολογισμό. Η Κρήτη ανακηρύσσεται αυτόνομη πολιτεία.
- 1909 Ξεσπάει επανάσταση από στρατιωτικούς που αργότερα καλούν τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως σύμβουλο στην αναδιοργάνωση του Κράτους. Ακολουθεί αναθεώρηση του συντάγματος και εκλογές που δίνουν πλειοψηφία στο κόμμα των φιλελεύθερων (Βενιζέλος).
- 1911 Η Ελλάδα με τη διακυβέρνηση του Βενιζέλου αλλάζει όψη: Η κρατική μηχανή και ο στρατός αναδιοργανώνονται. Νέοι νόμοι προωθούν την κοινωνική δικαιοσύνη.
- 1912- 1913 Βαλκανικοί πόλεμοι. Η Τουρκία χάνει πολλά απ' τα εδάφη της στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα προστίθενται Κρήτη, Ήπειρος και Μακεδονία. Μετά τη δολοφονία του Γεωργίου Α' βασιλεύει ο γιος του Κωνσταντίνος.
- 1914 Α' παγκόσμιος πόλεμος. Η Ελλάδα μένει ουδέτερη. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είναι γερμανόφιλος ενώ ο Βενιζέλος θέλει να συνεργαστεί με τους Αγγλογάλλους που του υποσχέθηκαν εδάφη κατεχόμενα απ' την Τουρκία. Επέρχεται εθνικός διχασμός. Επικρατεί ο Βενιζέλος. Μετά τον πόλεμο παραχωρούνται στην Ελλάδα η Θράκη και η περιοχή της Σμύρνης.
- 1922 Ο Ελληνικός στρατός επιτίθεται κατά του τουρκικού στρατού του Μουσταφά Κεμάλ αλλά παθαίνει μεγάλη πανωλεθρία. Μικρασιατική καταστροφή. Ο Ελληνικός στρατός επιστρέφει στην Ελλάδα.
- 1923 Ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα. Ενάμισο εκατομμύριο πρόσφυγες στην Ελλάδα.
- 1923- 1936 Πολιτική αστάθεια στο εσωτερικό, εκτός από μια γόνιμη εποχή που κυβέρνησε ο Βενιζέλος (1928-1932). Γίνονται πολλές επαναστάσεις με καθαίρεση και επαναφορά της βασιλείας.
- 1936 Φασιστική δικτατορία του Ι. Μεταξά. Κατάργηση κομμάτων και ελευθεροτυπίας. Φυλακίσεις αριστερών. Οργάνωση φασιστικής νεολαίας με γερμανικά πρότυπα.

- 1940- 1941 Ελληνοϊταλικός - ελληνογερμανικός πόλεμος. Νίκες των Ελλήνων κατά των Ιταλών.
- 1941 Γερμανική κατοχή. Εθνική αντίσταση.
Οι αντιστασιακές ομάδες και βασικά το ΕΑΜ δίνει σκληρό αγώνα με τις γερμανικές στρατιωτικές δυνάμεις και διατηρεί ελεύθερο ένα μεγάλο μέρος της χώρας.
- 1944- 1949 Απελευθέρωση από τους Γερμανούς και εμφύλιος πόλεμος. Με την υποστήριξη της Αγγλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής επικρατούν οι συντηρητικές δυνάμεις. Πολλοί κομμουνιστές φυλακίζονται, άλλοι φεύγουν πολιτικοί πρόσφυγες στις ανατολικές χώρες.
- 1950- 1967 Ένταξη στο ΝΑΤΟ. Διακυβέρνηση της χώρας από συντηρητικές κυβερνήσεις (με μικρή διακοπή 1963-1965, κυβέρνηση Ένωσης Κέντρου).
- 1967 Στρατιωτικό πραξικόπημα κατάργηση του κοινοβουλευτισμού, φυλακίσεις αντιδικτατορικών αντιστασιακών.
- 1974 Πτώση της δικτατορίας. Κατάληψη μέρους της Κύπρου από τουρκικά στρατεύματα.
- 1974- 1985 Κοινοβουλευτική διακυβέρνηση της χώρας απ' τη συντηρητική δεξιά ως το 1981, και κατόπιν απ' το σοσιαλιστικό ΠΑΣΟΚ. Σταδιακή επιστροφή πολιτικών προσφύγων απ' τις ανατολικές χώρες.

DAS MASSAKER VON KALAVRYTA

Ein ungesühntes deutsches Kriegsverbrechen in Griechenland

Auszüge aus dem Manuskript von Eberhard Rondholz für die WDR Rundfunk-
sendung vom 13. Dezember 1981.

KALAVRYTA. Dorf mit über 2000 Einwohnern in 701 Meter Höhe am Fuß des Vellia-Berges, bekannt durch seinen Wasserfall und als Sommerfrische mit angenehmem Klima. Kalavryta ist das antike Kynätha, arkadische Siedlung, die zwei Stadlen von der Alyssos-Quelle entfernt liegt (der Überlieferung nach mit Heilkraft gegen die Tollwut). Die Bewohner dieser Siedlung waren durch ihren Drang nach Unabhängigkeit, ihre rauhen Sitten und ihre Ablehnung jeglicher kultischer Bräuche bekannt, so daß sie von sämtlichen anderen Arkadiern geächtet wurden. Die Stadt wurde 220 von den Ätoliern zerstört und unter Hadrin schließlich zu neuer Blüte geführt. Überreste einer antiken Nekropolis wurden an der Salmena genannten Stelle gefunden. Im Mittelalter wurde Kalavryta von den Franken beherrscht, das von diesen im 13. Jahrhundert errichtete mächtige Schloß (stark zerstört) erhob sich auf einem Steilfelsen in 1190 Meter Höhe, eine Stunde nordöstlich von der Stadt. Das ist alles, was der wißbegierige Tourist heute aus einem der meistbenutzten Griechenland-Reiseführer über die Geschichte des Marktfleckens Kalavryta auf der nördlichen Peloponnes erfährt. Über die Ereignisse von 1943: nichts, so als ob der deutsche Tourist einen Anspruch darauf hätte, in seinem Urlaub nicht mit einem dunklen Kapitel der eigenen Geschichte behelligt zu werden. In der französischen Originalausgabe des zitierten Führers, es ist der "Guide Bleu", heißt Kalavryta "ce bourg martyr de la résistance", Märtyrerstadt des Widerstandes, und über das beim "Unternehmen Kalavryta" ebenfalls zerstörte Kloster Aghia Lavra liest man im "Guide Bleu": 1943 von den Deutschen verbrannt. Auch das fehlt in der deutschen Edition.

Die Verdrängung hat weitere Spuren hinterlassen, so im 20-bändigen Brockhaus, Ausgabe 1966. Ich habe dort nach dem Stichwort Kalavryta gesucht:

Kalau - Kalauer - Kalaurier ... Kalb. Kalavryta? Fehlanzeige. Ältere Ausgaben des Brockhaus haben dem Ort noch ausführliche Artikel gewidmet. Sie erzählen von der Bedeutung Kalavrytas im Mittelalter, von der die Reste der fränkischen Zitadelle künden; von der Eroberung Kalavrytas durch Mohammed II, 1460; von dem Erzbischof Germanos von Patras, der in Kalavryta die Fahne des Aufstandes gegen die Türken erhoben haben soll, am 25. März 1821. Der Brockhaus heute: Nichts mehr von Kalavryta. Keine Zeile. Ganz so, als hätten die Kampfgruppen der 117. Jägerdivision diesen Ort von der Landkarte und auch aus der Geschichte getilgt.

Aber Kalavryta lebt.

Sommer 1943. Griechenland ist von deutschen, italienischen und bulgarischen Truppen besetzt. In Athen amtiert eine Kollaborationsregierung. Einige tausend griechische Männer dienen in den von ihr aufgebauten sogenannten "Sicherheitsbataillonen", den "Tagmata Asphalias", die der Besatzungsarmee bei der Bekämpfung der Widerstandsbewegung behilflich sind. Die Résistance hat zu dieser Zeit über eine Million Mitglieder, die Zahl der aktiven Kämpfer des militärischen Arms der Résistance, der ELAS, geht in die zehntausende. Sie beherrschen weite Teile Griechenlands und machen der Besatzungsarmee mehr und mehr zu schaffen. Sie binden mehrere Divisionen, die Hitler vor allem an der Ostfront fehlen; ihre Zahl nimmt nach der Kapitulation Italiens noch zu. Bei der Wehrmacht heißen die Partisanen "Banden" oder "Banditen"; "Bandenbekämpfung" ist die Haupttätigkeit

der in Griechenland stationierten deutschen Truppenteile - auch im Raum Peloponnes.....

Ein Partisan berichtet: Man mußte die Kampfkraft der Partisanen schon sehr unterschätzen, um eine Kompanie von nur 80 Mann 30 Kilometer weit in ein von Partisanen kontrolliertes Gebiet zu schicken. Das war ein bißchen sehr kühn, und wir haben das ausgenützt. Wir haben sie eingekreist, wir wollten sie ja nicht lediglich vertreiben, sondern wir wollten sie vernichten oder gefangennehmen, was uns ja dann auch gelang. Der Hauptmann Schober hat sich umgebracht, und die anderen haben sich schließlich ergeben. Wir nahmen die Gefangenen und Verwundeten mit. Einen Verwundeten ließen wir in Kerplini zurück, die anderen brachten wir nach Kalavryta. Wir haben sie gut behandelt, und ich weiß noch, daß ich eine Packung Zigaretten hatte, obwohl ich Nichtraucher war, und ich habe ihnen zu rauchen gegeben. Wir hatten keinerlei Absicht, ihnen etwas zu tun. Wir haben ihnen nur die Waffen abgenommen und sie dann nach Kalavryta gebracht. Dort hat die Organisation sie dann übernommen....

Und dann haben die Partisanen versucht, ihre Gefangenen gegen eigene Leute auszutauschen, die sich in deutscher Hand befanden. Daß die Verhandlungen, die durch Vermittlung eines Metropoliten zustande kamen, schließlich gescheitert sind, lag daran, daß die deutsche Seite sich lediglich bereit erklärte, irgendwelche griechischen Geiseln im Verhältnis eins zu eins auszutauschen, die Partisanen aber auf der Freilassung bestimmter Männer bestanden, deren Namen sie dem Generalkommando mitgeteilt hatten. In den erhaltenen Kriegstagebüchern werden die Austauschverhandlungen nicht erwähnt, vielleicht deshalb, weil an einem Austausch ein ernsthaftes Interesse gar nicht bestand, es vielleicht nur um Scheinverhandlungen zum Zweck des Zeitgewinns ging. Fest steht, daß die Gefangenen erst beim Herannahen starker deutscher Einheiten von den Partisanen erschossen wurden....

Die Exekution der deutschen Gefangenen war ein Verstoß gegen das Völkerrecht und die Haager Landkriegsordnung, die zwar die standrechtliche Erschießung von Partisanen erlaubt, für kriegsgefangene reguläre Soldaten jedoch eine "faire, ritterliche" Behandlung verlangt. Daß die Deutschen ihrerseits kriegsgefangene Soldaten zu zehntausenden umgebracht haben, steht auf einem anderen Blatt. Moralisch fühlten sich die griechischen Partisanen sicherlich im Recht, denn schließlich kämpften sie gegen einen Feind, der ihr Land grundlos überfallen hatte. An der juristischen Beurteilung der Erschießung der Gefangenen ändert das nichts. Was aber hatten die Einwohner von Kalavryta mit dem allen zu tun? Sie hatten schließlich keine Hand gegen die Gefangenen erhoben, im Gegenteil, sie hatten sogar die Verwundeten gepflegt. Aber da gab es jenen berüchtigten Befehl des später in Nürnberg hingerichteten Generalfeldmarschalls Keitel, der am 6.9.1941 angeordnet hatte, für jeden durch Partisanen getöteten deutschen Soldaten 100 Geiseln aus der Zivilbevölkerung zu erschießen. Zunächst speziell für die Ostfront erlassen, wurde dieser berüchtigte "Keitel-Befehl" später auch in den besetzten Balkanländern zur Grundlage unzähliger sogenannter Sühnemaßnahmen gegen die unschuldige Zivilbevölkerung, so auch in Kalavryta....

Ein Überlebender berichtet: Als die Kirchenglocken läuteten, haben sie uns befohlen, uns alle in der Schule zu versammeln, Essen für einen Tag und jeder eine Decke sollten wir mitnehmen. Wir gingen also hin, mit unseren Kindern und unseren Frauen und nahmen mit, was wir so tragen konnten. An der Schule trennten sie uns dann, die Frauen und Kinder mußten da bleiben, und uns Männer teilten sie in Abteilungen auf und führten uns an den Ort, den sie vorher ausgesucht hatten,

oberhalb der Stadt. Und plötzlich sahen wir zwei Leuchtkugeln, eine war blau, ich weiß es noch. Hier, in der Gegend Platia, kamen sie runter. Als alles vorbei war, kamen zwei, drei Soldaten mit Pistolen, um jedem, der noch lebte, den Gnadenschuß zu geben, einem nach dem anderen....

Dreizehn Menschen haben damals die Massenerschießung überlebt. 696 erschossene Zivilisten - alle männlichen Einwohner ab dem 13. Lebensjahr, derer man habhaft wurde - notierten die Buchhalter des Todes bei der 117. Jägerdivision. Weit über 1200 waren es, sagen die Griechen, und was für einen Grund sollten sie haben, die Zahl ihrer Toten aufzubauschen? Von Wiedergutmachung kann bis heute ohnehin keine Rede sein.

Ο θρήνος των Καλαβρυτών

Ευλαγία Σπ. Βασι

Nach Abschluß des "Unternehmens Kalavryta" zogen die Deutschen wie folgt Bilanz:
Zerstörte Ortschaften

Roji, Kerpini, Ano Sachloru, Kato Sachloru, Suwardo, Wrachni, Kalavryta, Kloster Mega Spileon, Kloster Lawras, Ajia Kiriaki, Awles, Wisoka, Fteri, Klapatsuna, Pirgaki, Walitsa, Melissa.

Und dies war die Beute: 259 623 Drachmen im Kurs, 12 460 Drachmen außer Kurs; 5 750 Drachmen in Wertpapieren, verfallen; 1 550 Schafe; 14 Rinder; 27 Bergkleinpferde; 25 Mullen; 27 Esel; ein Fernglas; ein spanischer Trommelrevolver mit Munition.

Und dann gibt es in dem Abschluß- und Erfahrungsbericht noch diesen Satz: Als die schärfste Form der Sühnemaßnahmen befohlen wurde, kamen Führer und Truppe der Kampfgruppe diesem Befehl nicht nur pflichtbewußt, sondern auch voller Überzeugung nach. Aus voller Überzeugung schossen sie auf 13-, 14-jährige Kinder, meldet der Major Ebersberger voller Stolz auf seine Männer....

Eine Überlebende berichtet: Als sie uns trennten an jenem Morgen des 13. Dezember, da wurden die Männer, das heißt auch alle Jungen ab 13, zum Ort der Exekution gebracht und uns, die Frauen, die anderen Kinder und die ganz alten Greise, sperrten sie in der Volksschule ein. Als der Ruf ertönte: die Schule brennt!, da brach Panik aus. Wer immer dazu in der Lage war, versuchte zu den Türen und Fenstern vorzudringen. Aber die Türen waren verschlossen und draußen standen Posten. Wie es heißt, bewachte ein österreichischer Posten das Hauptportal und als der das Elend, die Angst und die Katastrophe sah, da rührte ihn das, und er öffnete von sich aus die Tür, und zur Strafe sollen ihn seine Leute dann später außerhalb von Kalavryta auf der Straße nach Patras erschossen haben. Am Schulausgang trat einer auf den anderen, Frauen, Kinder, Greise. Eine alte Frau wurde totgetrampelt.

Ich selbst konnte mit meiner Mutter durchs Hauptportal entkommen. Und dann hörten wir, daß sie die Männer umgebracht hätten. Die Panik war unbeschreiblich... Einige Tage hat der Transport der Leichen gedauert, ich weiß nicht mehr ganz genau, wie lange. Und dann begann die Beerdigung. Man darf nicht vergessen, wir hatten ja keine Werkzeuge, es gab absolut nichts. Mit den Händen und mit Holzstücken versuchten die Frauen, Gruben auszuheben, und sie legten die Toten hinein. Manchmal ragten noch Arme und Beine hinaus, und so sammelten sich abends die Hunde und holten sich Stücke von den Toten. Es war schrecklich..."

Das wirkliche Drama hatte erst angefangen. Nichts gab es mehr: kein Haus, kein Ernährer, der die Felder bestellt hätte. Minderjährige Kinder und Greise mußten sich um alles kümmern - und das in einem besonders harten Winter; es lagen ein- einhalb Meter Schnee.

Die Schreckensmeldung von Kalavryta verbreitete sich wie ein Lauffeuer in ganz Griechenland. Es war nicht das erste und auch nicht das letzte Mal, daß die deutschen Besatzungstruppen in Griechenland als Rache für Partisanenaktionen zum Mittel der sogenannten Repressalie - unter diesem Begriff wurden Massenerschießungen von Zivilisten geführt - gegriffen hatten. Bereits vor Kalavryta hatten die Besatzer hunderte von griechischen Gelseln erschossen, am 15. August 1943 das Dorf Kommeno-Artas zerstört, über 300 Einwohner umgebracht, ein Drittel davon Minderjährige. Die Aktion gegen Kalavryta und die umliegenden Dörfer und Klöster war die schrecklichste, gemessen an der Zahl der Opfer; aber etwas anderes kam hinzu, um die Erregung der Griechen zu steigern und Kalavryta zu einem ähnlichen Symbol des Märtyrertums zu machen, wie es Oradour-sur-Glane in Frankreich und Lidice in der Tschechoslowakei geworden sind: Kalavryta und die Klöster Ajia Lawra und Mega Spileon sind Heiligtümer des nationalen Befreiungskampfes gegen die Osmanenherrschaft 1821. Hier soll der Erzbischof Germanos von Patras am 25. März 1821 als erster die Fahne des Aufstandes erhoben haben - eine Legende, die genauerer historischer Nachprüfung nicht standhält, aber das ist eine andere Geschichte. Der 25. März ist bis heute griechischer Nationalfeiertag und das Kloster Ajia Lawra ein Symbol der neugriechischen Wiedergeburt. Und in Kalavryta meinen viele Leute, die Wehrmacht hätte ihren Heimatort seiner heroischen Geschichte wegen für eine exemplarische Strafaktion ausgesucht und beileibe nicht der getöteten deutschen Soldaten wegen - die hätte man ja in Kalavryta weder gefangengenommen noch umgebracht. Es sollte ein Exempel statuiert werden, das die ganze Nation traf....

Kalavryta hat sich von der Katastrophe des 13. Dezember 1943 nie mehr wirklich erholt. Gewiß, die zerstörten Häuser sind zum größten Teil wieder aufgebaut, aber der Ort ist nicht mehr das, was er vor dem Krieg einmal gewesen war. Was denn die Deutschen an Wiedergutmachung geleistet hätten, fragte ich Thanos Tsaparas, Herausgeber der "Stimme von Kalavryta" und Chronist der Stadt. Darauf kann ich nur antworten, sagte Tsaparas: Es ist ein Witz.

Ich kann seine Bitterkeit nur zu gut verstehen.

30 Waisenkinder aus Kalavryta sind im Jahre 1956 in die Bundesrepublik eingeladen worden, wo sie in handwerklich-technischen Berufen ausgebildet wurden. Aber sie alle arbeiten heute in der Bundesrepublik oder in Athen, weil Kalavryta ihnen keine angemessenen Arbeitsplätze bieten konnte.

Wiedergutmachung ist ausgeblieben, so bitter nötig sie auch wäre. Die Leute von Kalavryta gedenken, wie alle Jahre am 13. Dezember, ihrer Toten und der Katastrophe von 1943, die sie nicht vergessen können und wollen. Auch wir sollten uns wenigstens ihrer erinnern.

Bibliographie: Griechische Geschichte seit 1821

- Αδάμου, Τ.: Το λαϊκό τραγούδι της αντίστασης (Das Volkslied des Widerstands). Αθήνα 1977.
- Albrecht, U. u.a.: Rüstung und Unterentwicklung. Iran, Indien, Griechenland, Türkei. Reinbek 1976.
- Athenes-Presse Libre: Schwarzbuch der Diktatur in Griechenland. Reinbek 1970.
- Auswärtiges Amt (Hrsg.): Dokumente zum Konflikt mit Jugoslawien und Griechenland. Berlin 1941.
- Bockhoff, B.: Von Athen bis Kreta. Mein Griechenland. München 1982.
- Bossle, L., u.a. : Blick vom Olymp. Griechenland heute. Geschichte, Wirtschaft, Staat, Gesellschaft. Stuttgart 1973.
- Βουρνάς, Τ.: Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας. Αθήνα.
- Brockdorff, W.: Kollaboration oder Widerstand. Die Zusammenarbeit mit den Deutschen in den besetzten Ländern während des 2. Weltkrieges und deren schreckliche Folgen. München 1968.
- Dryander, E.: Sechs mal Griechenland. München 1976.
- Εκδόσεις "ΑΡΓΩ": Τα παιδιά μας στην αντίσταση (Unsere Kinder im Widerstand). Αθήνα 1977.
- Emdes, D.: Οι καπετάνιοι. Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1943-1949 (Die Anführer. Der griechische Bürgerkrieg 1943-1949). 2. Έκδοση, Εξάντας Εκδοτική Ε.Π.Ε.
- Fallaci, O.: Ein Mann. Frankfurt/M. 1980.
- Fischer, W., Rondholz, E.: Revolution und Konterrevolution in Griechenland 1936-1970, in: Das Argument 57, Heft 2/3, Karlsruhe 1970.
- Fleischer, H.: Griechenland 1941-1944. Kampf gegen Stahlhelm und Krone (Diss.). Berlin 1978
- Gage, N.: Eleni. New York 1985.
- Geck, H. M.: Die griechische Arbeitsmigration. Königstein/Ts. 1979.
- Heurtley, W. A., u.a.: Griechenland. Altertum - Mittelalter - Neuzeit. Stuttgart 1966.

- Jahnke, K. H. (Hrsg.): Niemals vergessen, Berlin (Ost) 1959.
- Καβαθάς, Β.: Η άλλη Ελένη, Αθήνα
- Kästner, E., Kaulbach, H.: Griechenland. Ein Buch aus dem Kriege. Berlin 1943.
- Kästner, E.: Kreta, Aufzeichnungen aus dem Jahre 1943. Frankfurt/M. 1975
- Kalipaka, A., Dudek, B.: Griechenland, ein politisches Reisebuch. Hamburg 1982.
- Karagatsis, M.: Der Vogt von Kastropyrgos. Zürich 1962.
- Kazantzakis, N.: Alexis Sorbas. Abenteuer auf Kreta. Hamburg 1979.
- Kazantzakis, N.: Brudermörder. München 1974.
- Kazantzakis, N.: Freiheit oder Tod. Hamburg 1984.
- Kegelfranz, S.: "Genossen, wir wollen euch erledigen". Die Davongekommenen von Jalta (II): Griechenland. In: Der Spiegel 1985/4, S. 112-126.
- Κορδάτος, Γ.: Η κοινωνική σημασία της ελληνικής επανάστασης του 1821. Αθήνα 1977.
- Korovessis, P.: Die Menschenwörter. München 1976.
- Kotzias, K.: Dunkle Schächte. Berlin 1974.
- Kritsikis, K.: Der Anteil deutscher Antifaschisten am Widerstandskampf des griechischen Volkes im 2. Weltkrieg (Diss.). Rostock 1971.
- Ludemis, M.: Ein Kind zählt die Sterne. Berlin 1960.
- Μακρυγιάννης, Γ.: Απομνημονεύματα. Αθήνα.
- Mathiopoulos, B. P.: Athen brennt. Der 21. April in Griechenland. Darmstadt 1967.
- Mavromatis, P.: Der Beitrag des griechischen Volkes zum antifaschistischen Befreiungskampf. In: Der deutsche Imperialismus und der 2. Weltkrieg. Berlin (Ost) 1962.
- Meias, S.: Der König und der Hund. Bad Tölz o.J.
- Nikolinakos, M.: Politische Ökonomie der Gastarbeiterfrage. Migration und Kapitalismus. Reinbek 1973.
- Nikolinakos, M.: Widerstand und Opposition in Griechenland. Vom Militärputsch 1967 zur neuen Demokratie. Darmstadt 1974.

- Nikolinakos, M., Nikolaou, K.: Die verhinderte Demokratie: Modell Griechenland. Frankfurt/M 1969.
- Olshausen, K.: Zwischenspiel auf dem Balkan. Die deutsche Politik gegenüber Jugoslawien und Griechenland von März bis Juli 1941. Stuttgart 1973.
- Papandreou, A.: Griechische Tragödie. Von der Demokratie zur Militärdiktatur. Wien, München 1970.
- Παράσχος, Κ.: Φωτογραφικά τεκμήρια (Fotografische Dokumente) 1941-1944. ΕΡΜΗΣ 1974.
- Richter, H.: Griechenland und Zypern seit 1920. Bibliographie zur Zeitgeschichte. Heidelberg, Heilbronn 1984.
- Richter, H.: Griechenland zwischen Revolution und Konterrevolution (1936-1946) Frankfurt/M. 1973.
- Ritsos, J.: Tagebuch des Exils. Neugriechisch - Deutsch. München 1979.
- Rondholz, E.: Griechenland 21. April 1967, Dokumente. Bonn 1968.
- Rousseas, S. W.: Militärputsch in Griechenland oder im Hintergrund der CIA. Reinbek 1968.
- Samarakis, A.: Der Fehler. Berlin 1969.
- Sartre, J. P. (Hrsg.): Griechenland: Der Weg in den Faschismus. Darmstadt 1970.
- "Sie starb, damit ich leben konnte". Das Schicksal der Bäuerin Gatzoyannis im griechischen Bürgerkrieg. In: Der Spiegel 1984/3.
- Valtinos, Th.: Der Marsch der Neun. Berlin 1976.
- Vassilikos, V.: Z. Berlin 1968.
- Venesis, E.: Äolische Erde. Mainz 1979.
- Venesis, E.: Die Boten der Versöhnung. Heidelberg 1958.
- Venesis, E.: Friede in attischer Bucht. Hamburg 1963.
- Venesis, E.: Nummer 31328. Leidensweg in Anatolien. Mainz 1969.
- Wallraff, G.: Unser Faschismus nebenan. Griechenland gestern, ein Lehrstück für morgen. Köln 1975.
- Württembergisches Landesmuseum Stuttgart, Hessisches Landesmuseum Darmstadt (Hrsg.): Griechen und Deutsche. Bilder vom Anderen. Έλληνες και Γερμανοί. Εμείς και εκείνοι. 1982.

Filme

Angelopoulos, Th.: Die Tage vonn 36 (Meres tou 36). Griechenland 1972, 35 mm/Farbe, 110 Minuten. Verleih: Freunde (OmU).

Angelopoulos, Th.: Die Wanderschauspieler (O Thiassos). Griechenland 1975, 35 mm/Farbe, 230 Minuten. Verleih: Freunde (OmU).

Antonopoulos, G.: Die Einwanderer. Bundesrepublik Deutschland 1973, 16 mm/sw-Magnetton, 65 Minuten. Verleih: zentral; SDK/dffb.

Nestler, P.: Von Griechenland. Bundesrepublik Deutschland 1965, 16 mm/sw, 30 Minuten. Verleih: Unidoc.

Papajannidis, T.: Das Alter des Meeres (I Ilikia tis Thalassas). Griechenland 1978, 35 mm/sw, 100 Minuten. Verleih: Freunde (OmU).

Yannikopoulos, D.: Kampf (Agonas). Griechenland 1973-75, 16 mm/sw, 115 Minuten. Verleih: Freunde.

E. Volksdichtung: Karagiosis und Rembetika

Übersetzung zum Text "Η σταυροφορία του Ψυχάρη για τη γλώσσα"

... Jannis Psicharis (1854 - 1929) wurde in Odessa geboren, und außer einem kurzen Aufenthalt in Konstantinopel während seiner Kindheit, verbrachte er fast sein ganzes Leben in Paris, wo er als Universitätsprofessor und Verfasser von Romanen in französischer Sprache Karriere machte. Für ihn ist der Kampf für die Volkssprache eine nationale Angelegenheit, um seine Landsleute aus der Reinsprache zu befreien. Nach einigen sprachwissenschaftlichen Werken veröffentlichte er 1988 - ein Datum, das man sich merken sollte - den Band "Meine Reise" (Το ταξίδι μου), in dem er von seiner im vorhergehenden Jahr unternommenen Fahrt in den Orient und nach Griechenland berichtet. Dieser Roman ist in Volkssprache geschrieben...

... Provokatorisch verwendet Psicharis ein streng reglementiertes Volksgriechisch, wobei es zugegebenermaßen auch zu einigen verkrampften Wendungen kommt. Aber seine ungestüme, bald lyrische, bald satirische Prosa machte sogar noch seine eingeflochtenen sprachtheoretischen Anmerkungen zur angenehmen Lektüre...

Vitti, M.: Einführung in die Geschichte der neugriechischen Literatur. München 1972, S. 96.

KARAGÖZ

Karagiosis

Ο Καραγκιόζης και το θέατρο σκιών

Καραγκιόζης (τούρκικη λέξη και θα πει μαυρομάτης) λέγεται ο κεντρικός ήρωας του θεάτρου σκιών και κατ' επέκταση το ίδιο το θέατρο σκιών. Το είδος αυτό του θεάτρου έφτασε από το μυστηριακό χώρο της Ασίας, μάλλον από την Κίνα, όπου βρισκόταν σε μεγάλη ακμή γύρω στον 110 μ.Χ. αιώνα. Απ' την Περσία όπου ονομάζονταν ΠΕΝΤΖ πέρασε στην Τουρκία. Οι Τούρκοι πλούτισαν το θέατρο σκιών σε πρόσωπα και ρεπερτόριο. Όταν από τους Τούρκους της Οθωμανικής Τουρκίας πέρασε στην Ελλάδα άλλαξε και η μορφή του κεντρικού ήρωα του Καραγκιόζη και έγινε έξυπνος και ετοιμόλογος Ρωμιός που πεινάει και πάντα προσπαθεί να ξεγελάσει το βεζυρη που εκπροσωπεί τον τύραννο Τούρκο αλλά και την ανώτερη κοινωνική τάξη. Οι Έλληνες πρόσθεσαν κι άλλα πρόσωπα. (Μπαρμπα-Γιώργος, Βεληγκέκας, σιόρ Διονύσης, Κολητήρι, κ.λ.π.). Καθένα απ' αυτά εκπροσωπεί έναν χαρακτηριστικό τύπο που έχει συνήθως και το ιδιαίτερο λεξιλόγιο. Τα έργα που

παίζονται και παίζονται είναι συνήθως κωμωδίες στις οποίες υπάρχουν στοιχεία από διαφορετικούς κόσμους. Απ' τα παραμύθια συναντούμε τον ανθρωποφάγο δράκο-φίδι, που βγάζει φλόγες, την κόρη του βεζύρη που θα παντρευτεί το παλικάρι που θα κάνει μια ηρωική πράξη κ.α.. Απ' την ιστορία έχουμε συχνά ιστορικά πρόσωπα όπως ο Μεγαλέξαντρος, ο Διάκος, ο Αλή-Πασάς κ.λ.π.. Πολλοί ήρωες εκπροσωπούν μια κοινωνική ομάδα ή μια γεωγραφική περιοχή. Π.χ.: Ο σιόρ-Διονύσης τον κομφευόμενο Επτανήσιο, ο Σταύρακας τους μάγκες, ο Χατζηαβάτης το δουλοπρεπή που τρώει απ' όλους ξύλο, ο Μπαρμπα-Γιώργος τον αμόρφωτο χωριάτη, ο βεζύρης τον τεμπέλη, πλούσιο Τούρκο άρχοντα κ.λ.π..

Ο Καραγκιόζης υπήρξε για αιώνες το μοναδικό θέαμα των λαών της βαλκανικής και της Μικράς-Ασίας που ήταν κάτω απ' την Οθωμανική κυριαρχία. Η επίδραση του θεάτρου σκιών στη γέννηση μιας ιδιαίτερης ψυχολογίας της φτωχολογιάς των νεώτερων ελληνικών πόλεων είναι ανυπολόγιστη. Η αντίθεση ανάμεσα στο σαράι του βεζύρη που είναι πάντα στη μια μεριά της σκηνής και στην καλύβα του Καραγκιόζη απ' την άλλη, τα πιπεράτα υπονοούμενα, η προφορά, το ντύσιμο και οι διάλογοι διασκέδασαν για δεκαετίες τη φτωχολογιά που ήταν και οι βασικοί θεατές. Η γλώσσα, οι τρόποι φερσίματος, τα μουσικά όργανα και τα τραγούδια του θεάτρου σκιών επηρέασαν έμμεσα και τη διαμόρφωση του ρεμπέτικου τραγουδιού.

Για το παίξιμο του Καραγκιόζη χρησιμοποιείται ένα λευκό ύφασμα που φωτίζεται από πίσω. Ο Καραγκιοζοπαίχτης ακουμπάει με τη βοήθεια μιας βέργας τις φιγούρες (σήμερα μεταλλικές παλιότερα από χαρτόνι) στο πανί και μιμείται όλους τους τύπους. Συνήθως έχει κι έναν βοηθό για να του δίνει τις φιγούρες. Τα κείμενα τότε είναι αυτοσχέδια, τότε γραμμένα ειδικά για το θέμα που παίζεται. Με τη διάδοση του κινηματογράφου και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου περιορίστηκε πολύ ο ρόλος του Καραγκιόζη, που σήμερα διατηρείται στη ζωή από μεμονωμένους καλλιτέχνες. Ο Καραγκιόζης διατηρεί το διδακτικό και βασικά τον ψυχαγωγικό του χαρακτήρα.

Karagiosis als Gastarbeiter

Einige Szenen aus dem Stück

Am Bahnhof in Aachen

- Herr Jup: Herr Karagiosis, ich heiÙe Sie willkommen.
- Karagiosis: Also Herr Jup, um ehrlich zu sein, so heiÙ finde ich es hier nicht.
- Herr Jup: Ich meine willkommen nach Aachen.
- Karagiosis: Ah so! Wieviel bekomme ich bei der Arbeit?
- Herr Jup: Arbeiten Sie erst, und dann können wir uns darüber unterhalten.

- Karagiosis: Aber ich dachte, ich bekomme Geld und keine Unterhaltung.
- Herr Jup: Aber sicher bekommen Sie Geld, erst wenn Sie gearbeitet haben.
- Karagiosis: Wie, ich muß erst arbeiten? Armer Karagiosis, was du über dich ergehen läßt, um deinen Kindern ein gutes Leben zu leisten.
- Herr Jup: Hören Sie mal, hier sind ein paar Adressen, wo Sie sich eine Wohnung suchen können.
- Karagiosis: Vielen Dank, ich bin Ihnen sehr verkettet.
- Herr Jup: Verpflichtet, nicht verkettet.
- Karagiosis: Ist doch alles egal. Hauptsache, Sie haben verstanden.

Beim Arzt

- Karagiosis: Herr Doktor, mein Magen tut weh, er dreht sich, er legt sich und er boxt mich. Ich kann es nicht aushalten.
- Doktor: Das ist wahrscheinlich bei der Kostumstellung passiert. Was haben Sie in Griechenland gewöhnlich gegessen?
- Karagiosis: Gewöhnlich habe ich nichts gegessen und ungewöhnlich schlief ich den ganzen Tag, wo ich beim Schlaf viel zu Essen bekommen habe, im Traum versteht sich das.
Ob gewöhnlich oder ungewöhnlich, muß ich sagen, daß ich ein paar Tage von der Arbeit pausieren muß.
- Doktor: Ist gut, ich schreibe Sie für ein paar Tage krank, und danach kommen Sie nochmal zu mir.
- Karagiosis: (im Bett): Ich finde es bei uns in Deutschland sehr gut, man legt sich hin, und weil man es tut, wird man auch noch bezahlt, so was Tolles. Das finde ich aber langweilig, hier im Bett zu liegen. Ich habe gehört, hier bei den griechischen Restaurants kann man gute Musik hören und tanzen. Ich gehe dahin.

In einem griechischen Restaurant

MUSIK

Ein Fräulein sieht ihn und staunt.

Fräulein: Meine Güte, was für ene toller Kerl, wa, und wie jut und lebendig er tanzen kann. Ich gehe zu ihm. Sagen Sie mal, können Sie mir den Suwlaki-Tanz beibringen?

Karagiosis: Jawohl, Fräulein, ich bringe dir Suwlaki und Sutzukaki bei, und wenn du willst, machen wir eine Party mit Ouzo.

Fräulein: Ach Ouzo! Was für ein scharfes Getränk!

Karagiosis: Scharf bin ich auch, obwohl ich krank bin.

Fräulein: Das sieht man aber nicht.

Karagiosis: Wollen Sie denn nicht bei mir mitkommen, ich habe nämlich eine tolle Wohnung.

Fräulein: Ich kenne doch noch nicht Ihren Namen.

Karagiosis: Mein Name ist Karagiosis!

Fräulein: Ach! Karljosef, wie hinreißend. - Karljosef, weil ich Sie so nett finde, können wir gehen. Aber kommen Sie ja nicht auf dumme Gedanken.

Karagiosis: Ich bin der St. Paulus selbst, was denken Sie sich denn.

(Sie kommen vor Karagiosis Hütte)

Fräulein: O! Wie niedlich, klein und fein, ich finde ihre Wohnung sehr romantisch. Kann man denn darin wohnen?

Karagiosis: Und ob man wohnen kann, Fräulein, was meinen Sie, und sogar für 250 Mark im Monat.

Fräulein: Ich hatte immer Lust, bei primitiven Leuten wie Sie reinzuschauen, das ist die Gelegenheit.

Karagiosis: Schauen Sie ruhig rein, Fräulein, aber nicht mehr raus, Sie werden nämlich keine Lust mehr haben, in so einem Haus reinzuschauen.

Fräulein: Bah! Wie kann man als Mensch hier drin wohnen. Ich kann es nicht mehr aushalten. Es tut mir leid, ich muß, ich muß gehen.

Karagiosis: Gehen Sie nur und lassen Sie mich allein. So ist es nunmal, keiner will mit einem Gastarbeiter zu tun haben.

Text und Aufführung: Die griechischen Schattentheater - Gruppe Aachen.

Ο Μέγας Αλέξανδρος και το καταραμένο φίδι

Καραγκιόζης: Εεέε! Όπα!
Μιρικόγκος: Όπα! Όπα! Όπα! Γεια σου μαμπάκο.
Καραγκιόζης: Γεια σου, ξιπόλητη οικογένεια ... Έεε! Όπα! Δεν μπορω να καταλάβω πώς χορεύουμε ιηστικοί.
Μιρικόγκος: Το κάναμε μόδα κι έγινε συνήθειο.
Καραγκιόζης: Λοιπόν! Κύριοι, κυρίες και παιδιά, η παράστασή μας είναι το υπέροχο έργο "Ο Μέγας Αλέξανδρος και το καταραμένο φίδι...
Χατζηαβάτης: Ακούσατε, ακούσατε! Κατά διαταγήν του πολυχρονεμένου Πασά, όποιος μπορέσει και φονεύσει τον καταραμένον όφη, που είναι στο αραχνιασμένο σπήλαιο, θα πάρει εκατό λίρες μπαχτσίσι, τη βεζιροπούλα δια σύζυγο, και μετά το ... (Ο Καραγκιόζης του δίνει μια).
Καραγκιόζης: Άχ! Άχ! Άχ! Μου 'σπασες τα δόντια!
Χατζηαβάτης: Το γρουσουζή, βρε τζαναμπέτη, φωνάζεις απόξω από την παράγκα μου και με ξύπνησες, ε; (Τον χτυπάει.)
Χατζηαβάτης: Στάσου! Να σου μιλήσω! Σταμάτα!
Καραγκιόζης: Ούτε ο Σταμάτης ούτε ο Γρηγόρης δε σε γλιτώνει τώρα που με ξύπνησες, τζαναμπέτη. Άει, φύγε μακριά από δω! (Ο Χατζηαβάτης φεύγει. Μπαίνει ο Μιρικόγκος και προχωράει προς τη σπηλιά του φιδιού.)
Μιρικόγκος: (τραγουδάει)
Σουμιώτισσα, Σουμιώτισσα,
πότε θα πας στη Σάμο
και με τα ξημερώματα, Σουμιώτισσα,
μας κλέψαν τα χαλκώματα.
Καραγκιόζης: Βρε, ο γιος μου τι θέλει στη σπηλιά; Κοντά στο φίδι, τι θέλει το παιδί μου! Βρε συ! Μιρικόγκο!
Μιρικόγκος: Τι είναι, μαμπάκο;
Καραγκιόζης: Τι είναι εκεί, βρε! Εκεί είναι το φίδι.
Μιρικόγκος: Είναι ο φίλος μου ο Νικολάκης.
Καραγκιόζης: Ποιος Νικολάκης, μωρέ!
Μιρικόγκος: (φωνάζει)
Νι... Νι... Νικολάκη!

(Μούγκρισμα του φιδιού.)

Καραγκιόζης: Βρε, έλα από δω! Δεν ακούς το φίδι που βγαίνει;

Μιρικόγκος: Όχι! Θέλω το Νικολάκη! Μη με τραβάς!

Καραγκιόζης: Βρε, έλα από δω!

(Μούγκρισμα του φιδιού.)

Μιρικόγκος: Οχι! Οχι!

Καραγκιόζης: Βρε, φεύγα τζαναμπέτη, ο φίδης!

Μιρικόγκος: Όχι! Είναι ο φίλος μου ο Νικο...

Καραγκιόζης: Βρε, φεύγα!

(Τον χτυπάει. Μουγκρίσματα του φιδιού.)

Αλάργα κι έρχεται ο μεγάλος ο φίδης! Το γρουσουζή – έλα μέσα! Βάλε από πίσω από την πόρτα το κουτί με τα σπύρτα και τη σκάφη μην ανοίξει κανένας.

(Μουσική. Μπαίνει ο Ζαμπάν αγάς.)

Ζαμπάν αγάς: Ααα! Έφτασα στη σπηλιά του φιδιού!

Καραγκιόζης: Ε! μπάρμπα! Πού πας;

Ζαμπάν αγάς: Πάω να σκοτώσω το φίδι. Να πάρω γυναίκα τη βεζιροπούλα. Ξέρεις πού μένει; Είναι μεγάλο;

Καραγκιόζης: Όσοχι! Είναι σαν το μαχαίρι που βαστάς.

Ζαμπάν αγάς: Ε, τότε μην κάθεσε! Πήγαινε γρήγορα στον Πασά! Πες ότι το φίδι το σκότωσε ο Ζαμπάν αγάς.

Καραγκιόζης: Βρέεε! Εσύ 'σαι ο μπάμιας κι αυγάς; Στάσου να του πετάξω μια πέτρα (Μούγκρισμα του φιδιού.)

Ζαμπάν αγάς: Τι κάνει έτσι, βρε τζάνε μου;

Καραγκιόζης: Α, δεν είναι τίποτα, η Φιλαρμονική της Κερκύρας! Αλάργα βγαίνει ο φίδης.

Ζαμπάν αγάς: Φίδι είναι αυτό που βγαίνει; Πόπό, μεγάλο που είναι! Βοήθεια! Πού είσαι, κύριε;

Καραγκιόζης: Αποκάτω από τη σκάφη!

Ζαμπάν αγάς: Έλα Χριστέ και Παναγιά! Με την πρώτη μαχαιριά που θα του δώσω, θα τ' αφήσω νεκρό.

Καραγκιόζης: Βάρα! Βάρα! Δεν φοφάνε ξόρκια τα φίδια! Βαρ του, γέρο!

Ζαμπάν αγάς: Βοήθα με, κύριε! Μη σπρώχνεις, βρε παιδί μου. Βρε, μη σπρώχνεις! (Μούγκρισμα.)

Καραγκιόζης: Να! Τον άρπαξε στο στόμα του το φίδι. (Μούγκρισμα.)

Ασ' τον άνθρωπο κάτω, ρε! Θα του σκίσεις τα ρούχα.

Ξουτ! (Άγριο μούγκρισμα του φιδιού.) Να πάρω τα πα-

πούτσα του, που δεν έχω, είμαι ξιπόλητος; (Μούγκρισμα)

– Να τα πάρω; (Μούγκρισμα καταφατικό.) Ευχαριστώ!

(Μούγκρισμα αγριεμένο.) Ασ τα να τα πάρω, μη φουρκί-

ζεσαι! (Μούγκρισμα. Ασ τον άνθρωπο κάτω, ρε! Θα τον

πάρω εγώ το γέρο! Για, που άφησε το γέρο και κινηγάει

εμένανε! (Μούγκρισμα.) Αλάργα, Παναγία μου! Ανοίχτε

την πόρτα, μωρέ! Γλίτωσέ με, μωρέ! (Μούγκρισμα.) Βρε,

το γρουσουζικό, μανία που είχε να με τσακώσει! Να! τον

πήρε το γέρο μέσα ...

(Μουσική. Μπαίνει ο Μπάρμπα-Γιώργος.)

Μπάρμπα-Γιώργος: Όρε, ροβόλησα τον κατήφουρο να πνίξου τη μαρμάγκα.

Καραγκιόζης: Θείε μου, θειούλη μου! Μη σε φάει ο φίδης!

Μπάρμπα-Γιώργος: Φύγε. Θα τον μπιτίσου.

(Μούγκρισμα.)

Καραγκιόζης: Μπάρμπα-Γιώργο, έρχεται!

Μπάρμπα-Γιώργος: Ο, μανούλα μ'! Κείνη είν' κη μαρμάγκα, ρε; Μάσε τα τσαρούχια, Καραγκιόζ' και τη φουστανέλα!

Καραγκιόζης: Τρέξει! Σ' έφαγε, Μπαρμπα-Γιώργο!

Μπάρμπα-Γιώργος: (φωνάζει) Έρχεται σιμάαα;

Καραγκιόζης: (φωνάζει) Ναίαιαι! Πήδα μέσα στον ασβεστόλακκοοοο!

Μπάρμπα-Γιώργος: Έπεσααα!

Καραγκιόζης: Καλά έκανες. (Μούγκρισμα.) Το γρουσούζη, παραλίγο να τον τσακώσει το βλάχο. Άλλος έρχεται.

(Μουσική. Μπαίνει ο Μέγας Αλέξανδρος)

Καραγκιόζης: Ε! κύριε!

Μέγας Αλέξανδρος: Ποιός είναι, παρακαλώ; Ω, Το φίλο μου τον Καραγκιόζη! Με γνωρίζεις εμένα;

Καραγκιόζης: Όχι!

Μέγας Αλέξανδρος: Είμαι ο Αλέξανδρος ο Μακεδών.

Καραγκιόζης: Βρέεε! τον Αλέκο με τα κυδώνια!

Μέγας Αλέξανδρος: Φύγε τώρα, Καραγκιόζη, γιατί θα κάνω μάχη.

Καραγκιόζης: Αχά! Αλάργαι! Από δω μην έρθεις μονάχα, γιατί θα σε στραβώσω με μουσταλευριά.

Μέγας Αλέξανδρος: Έξελθε, κατηραμένε όφη!

Καραγκιόζης: Έξελθε! Γιατί αν δεν έξελθες συ, θα σε έξελθω εγώ.

(Μουγκρίσματα του φιδιού απειλητικά, χτυπήματα.)

Καραγκιόζης: Βαρ' του, Αλέκο!

(Μουγκρίσματα, χτυπήματα.)

Μέγας Αλέξανδρος: Οχι! Οχι! Βοήθεια! Θα σκάσω! Μου 'χει πιάσει το χέρι και το κεφάλι μου! Ουχι! Ουχι!

Καραγκιόζης: Ρε συ, Αλέκο!

Μέγας Αλέξανδρος: Καραγκιόζη! Πέτα του μία πέτρα να μ' αφήσει εμένα!

Καραγκιόζης: Τι λες ρε! Ν' αφήσει εσένα και να κυνηγάει εμένα; (Μουγκρίσματα.) Ας τον εδώ χάμω, ρε!

Μέγας Αλέξανδρος: Καραγκιόζη, θα σκάσω. Είμαι μέσα στο στόμα του φιδιού.

Καραγκιόζης: Είσαι μέσα;

Μέγας Αλέξανδρος: Ναι!

Καραγκιόζης: Εγώ είμαι όξω!

Μέγας Αλέξανδρος: Διώχτο, Καραγκιόζη!

Καραγκιόζης: Βάστα να πάρω το καταβρεχτήρι, μωρέ. Ας τον άνθρωπο κάτω ρε! Βρε, ας τον άνθρωπο κάτω. Δεν τον αφήνεις; Ας τονε!

(Μουγκρίσματα, χτυπήματα.)

Μέγας Αλέξανδρος: Φύγε, Καραγκιόζη! Αλάργαι!

Καραγκιόζης: Βαρ' του, Αλέκο!
(Ακούγονται δυνατά χτυπήματα και σπαραχτικά μουγκρίσματα του φιδιού.)
Μέγας Αλέξανδρος: Καραγκιόζη!
Καραγκιόζης: Να σε φιλήσω, αδελφέ μου, Ε ρε Κυδώνια, που τον σκότωσες.
Μέγας Αλέξανδρος: Τρέξε να πει στον Πασά ότι σκότωσα το καταραμένο φίδι.
(Φεύγει)... (Μπαίνει ο Χατζηαβάνης)
Χατζηαβάνης: Καραγκιόζη! Σου το σκότωσες;
Καραγκιόζης: Εγώ! Παρά βόηθα, Χατζατζάρη, να πάμε να το πετάξουμε....
(Στο Σαράι. Μουσική.)
Καραγκιόζης: Βάλε σάλτσα, μωρέ γρουσουζή, φέρε κεφτέδες! Εγώ το σκότωσα το φίδι! Κι άλλους κεφτέδες! Άντε, παιδιά! Βάλτε να φάμε! Φέρτε μου κεφτέδες μπόλικους και σάλτσα!
(Μπαίνει ο Μέγας Αλέξανδρος.)
Πασάς: Ω, Ποιος είναι αυτός που διέκοψε το γλέντι του θεριού;
Μέγας Αλέξανδρος: Είμαι ο Αλέξανδρος ο Μακεδών. Αυτός που σκότωσα το καταραμένο φίδι κατά διαταγή σας. Ορίστε και η γλώσσα!
Πασάς: Ώστε ψέμετα είπε ο Καραγκιόζης; Δερβέν αγά! Ρίχτε ένα ξύλο καλό καλό στον Καραγκιόζη και το Χατζηαβάνη και πετάχτε τους από το παράθυρο!
(Χτυπήματα.)
Καραγκιόζης: Σταθείτε να πάρω τους κεφτέδες, παιδιά! Πού είναι η σάλτσα;
Πασάς: Πετάχτε τους από το παράθυρο!
(Ξύλο. Τους πετάνε.)
Χατζηαβάνης: Αχ! Αχ! Ααχ!
Καραγκιόζης: Δεν πειράζει, ρε Χατζατζάρη. Αυτοί το δικό τους γλέντι κι εμείς το δικό μας. Αβάντε! (Μουσική.) Ε ρε, γλέντια! Γεια σου, Χατζηαβιάρη!
Χατζηαβάνης: Γεια σου, Καραγκιόζη!
Καραγκιόζης: Λοιπόν, κύριοι, κυρίες και παιδιά, ο Μέγας Αλέξανδρος και το καταραμένο φίδι ετελείωσε. Γεια σας, ρε, γεια σας!

Σπαδάρης, Ε. in: Ανθολόγιο για τα παιδιά του δημοτικού. Μέρος δεύτερο. ΟΕΔΒ, Αθήνα 1981.

Rembetika

Φραγκοσυριανή

Μια φούντωση μια φλόγα, έχω μέσα στην καρδιά
Λες και μάγια μούχεις κάνει Φραγκοσυριανή γλυκειά.
Θάρθω να σε ανταμώσω πάλι στην ακρογιαλιά,
Θάθελα να με χορτάσεις όλο χάρδια και φιλιά
Θα σε πάρω να γυρίσω Φοίνικα, Παρακοπί
Γκάλισα και Ντελαγκράτσια και ας μούρθει συγκοπή.
Στο Πατέλι στο Νιοχώρι, φίνα στην Αληθινή
Και στο Μπίσκοπο ρομάντσα, γλυκειά μου Φραγκοσυριανή.

Frankosyrianisches Mädchen

Ein Feuer, eine Flamme habe ich in meinem Herzen,
als hättest du mich behext, süßes frankosyrianisches Mädchen.
Ich komme, dich weiter unten am Strand zu treffen,
Ich möchte, daß du mich mit Zärtlichkeiten und Küssen überschüttest.
Ich nehme dich mit nach Finika, Parakopi,
Galissa und Delagratsia, bis mich der Schlag trifft.
Nach Pateli, nach Neochori und wunderbar in Alithini,
Ein romantischer Spaziergang in Biskopo, mein süßes frankosyrianisches Mädchen.

Σκοτείνιασε

Σκοτείνιασε, σκοτείνιασε και ερήμωσαν της Αθήνας τα στενά
Σκοτείνιασε και εγώ μόνος περπατώ στα σκοτεινά
Ίσως κανείς να ξέρει τον καημό μου
Κι' όποιος με δει ευθύς θα πει πως είμαι το παιδί του δρόμου.
Δυστύχησα, δυστύχησα και με δέρνουν τώρα όλοι οι καιροί
Δυστύχησα και μου 'καναν τη ζωή πικρή
Ως και αυτή η μοίρα που με κατατρέχει
Όπου σταθώ κι' όπου βρεθώ ή θα χιονίζει ή θα βρέχει.

Es ist dunkel geworden

Es ist dunkel geworden und die Gassen von Athen sind verlassen,
Es ist dunkel geworden und ich irre allein durch die Finsternis.
Wohl niemand weiß von meinem Kummer,
Und wer mich sieht, sagt gleich, daß ich einer von der Straße bin.

Ich hatte Unglück, ich hatte Unglück und jetzt quälen mich Wind und Wetter,
Ich hatte Unglück und mein Leben ist bitter geworden,
Auch das Schicksal läßt mir keine Ruhe,
Wo ich gehe oder stehe, entweder schneit es oder es regnet.

Τα ματόκλαδά σου λάμπουν

Τα ματόκλαδά σου λάμπουν, βρε!
Σαν τα λούλουδα του κάμπου.

Τα ματόκλαδά σου γέρνεις, βρε!
Νου και λογισμό μου παίρνεις.

Τα ματάκια σ' αδερφούλα, βρε!
Μου ραγίζουν την καρδούλα.

Τα ματάκια σου να βγούνε, βρε!
Σαν και μένα δεν θα βρούνε.

Deine Wimpern glänzen

Deine Wimpern glänzen, du!
Wie die Blumen auf dem Feld.

Du schlägst deine Wimpern nieder, du!
Du nimmst mir Sinn und Verstand.

Liebe Schwester, deine Augen, du!
Zerreissen mir das Herz.

Deine Augen sollen sich umsehen, du!
Einen zweiten wie mich werden sie nicht finden.

Holst, G.: Rembetika, Musik einer griechischen Subkultur. Berlin 1979.

F. Remigration und Wehrdienst in Griechenland

Γρηγόρης Δ., 53 χρονών, Καστανιά Καρδίτσας 1980

Έμεινα στη Νυρεμβέργη 16 χρόνια. Μόνο στην αρχή δούλεψα τρία χρόνια σε εργοστάσιο και κει έκανα βοηθητικές δουλειές. Ύστερα πήγα στο Δήμο, δούλεψα στους δρόμους, στο νεκροταφείο, στους κήπους και στα σκουπίδια. Γερμανικά δεν έμαθα, στο λέω και ντρέπομαι, μα δε ξέρω ούτε λέξη. Κάναμε λάθος να πάρουμε πίσω τις ασφαλιστικές εισφορές, όταν φεύγαμε και τώρα είμαστε ρέστοι ούτε σύνταξη μάς περιμένει ούτε τίποτα. Και δω στο χωριό δεν έχει τίποτα δουλειές, με τα λίγα λεφτάκια που είχαμε πήραμε ένα σπιτάκι στην Καρδίτσα για την κόρη μας γιατί δε θέλει να μάθει γράμματα, νάχει κάτι όταν μεγαλώσει. Τώρα εγώ κάνω τον κτηνοτρόφο με ξένα ζώα, τι να βγάλεις με την κατάσταση που υπάρχει, τόσα χρόνια στη Γερμανία και δεν κάναμε τίποτα, ξαναγυρίσαμε στα ίδια, σα να μη φύγαμε καθόλου. Και το χειρότερο χάσαμε και το αγόρι μας που το φέραμε στη Γερμανία 8 χρονών έμαθε γερμανικά, πήγε στο γερμανικό σχολείο, έγινε μηχανικός και έχει καλή δουλειά, τώρα παντρεύτηκε κιόλας με Γερμανίδα, είναι καλά τακτοποιημένοι, αλλά εμείς χάσαμε το παιδί μας, δεν πρόκειται νάρθουν ποτέ στην Ελλάδα και λαχταρούμε να δούμε το εγγονάκι μας που είναι τώρα έξι μηνών, αλλά να δούμε θα το αξιωθούμε ποτές;

Δημήτρης Ζ., Σέρρες 1981

Έμεινα 16 χρόνια στη Γερμανία, τα καλύτερα μου χρόνια. Έφυγα από την Ελλάδα 28 χρονών και γύρισα 45. Παράπονο δεν έχω με τους Γερμανούς. Με δέχτηκαν και με ανέχτηκαν. Τότε, στην αρχή αυτό ζητούσα. Κάπου να σταθώ. Αργότερα όταν κατάλαβα ότι δε με ανέχονται πια, τους έσφιξε η ανεργία και η κρίση, αποφάσισα μονάχος μου να φύγω.

Πρέπει να πω ότι από το 1964 που πήγα στη Γερμανία είχα ένα σχέδιο. Να μαζέψω χρήματα για να δουλέψω τη γη. Και η γυναίκα μου συμφωνούσε σ' αυτό. Άλλωστε της το εξήγησα από το 1970 που παντρευτήκαμε. Της είπα ότι παρότι είναι Γερμανίδα δε θα μπορέσουμε να ζήσουμε για πάντα στη Γερμανία, κάποτε θα γυρίσουμε στην Ελλάδα. Εγώ είχα τελειώσει τρεις τάξεις από το γυμνάσιο, έμαθα γρήγορα γερμανικά, δούλεψα πάντα στη βιομηχανία και ήμουν συνδικαλισμένος. Όσα χρήματα οικονομήσα τα επένδυσα σε χτήματα και τώρα με τα λίγα που κληρονόμησα από τον πατέρα μου έχω γύρω στα 70 στρέμματα. Έχω πάρει μηχανήματα, τρακτέρ και αυτοκίνητο και μπορώ να πω ότι θα φτιάξω μια υποδειγματική αγροτική μονάδα. Και η γυναίκα μου με βοηθάει και της αρέσει πολύ παρότι γεννήθηκε στη Στουτγκάρδη και ποτέ δεν είχε ζήσει αγροτική ζωή. Εδώ στο χωριό ο κόσμος την αγαπά και επειδή είναι ξανθιά τη λένε "χρυσομαλλούσα". Έχουμε δύο παιδιά, που μιλάνε το ίδιο καλά γερμανικά και ελληνικά. Στην αρχή είχανε μερικές δυσκολίες με τους συμμαθητές τους στο σχολείο, τα λέγανε Γερμανάκια και τα απομόνωναν αλλά γρήγορα όλα αυτά ξεπεράστηκαν και τα παιδιά προσαρμόστηκαν χωρίς μεγάλες ζημιές. Το δύσκολο είναι ότι εδώ

δεν έχει Γυμνάσιο και του χρόνου θα πρέπει να βρούμε τρόπο να πάει σχολείο το μεγάλο στη γειτονική πόλη, που απέχει 20 χιλιόμετρα. Για τη Γερμανία βέβαια με τα τραίνα η απόσταση θα ήταν αστεία εδώ όμως έχει ένα λεωφορείο το πρωί και ένα το απόγευμα. Με όσα σας λέω δεν σημαίνει ότι η επιστροφή είναι πάντα εύκολη. Στη Γερμανία δεν υπάρχει, καμιά υπηρεσία, που να δίνει πληροφορίες και να βοηθά, όσους θέλουν να επιστρέψουν. Το ίδιο και στην Ελλάδα. Εγώ γύρισα στο σπίτι μου στο χωριό, άλλοι όμως πήγαν στις πόλεις να αναζητήσουν δουλειά και παιδεύτηκαν μήνες άγνωστοι μέσα σε άγνωστους σαν να ήταν και στην πατρίδα τους μετανάστες.

Ξέρετε πόσο εξευτελιστικό είναι να γυρνάς από γραφείο σε γραφείο στο τελωνείο για να εισαγάγεις τα μεταχειρισμένα είδη του νοικοκυριού σου χωρίς φόρους. Ξέρετε ότι για το μεταχειρισμένο μου αυτοκίνητο για να το εισαγάγω στην Ελλάδα πλήρωσα στο τελωνείο περισσότερα από όσα για να το αγοράσω καινούργιο στη Γερμανία;

Όταν επιστρέφεις στην Ελλάδα νοιώθεις πραγματικά ότι οι αρχές κοιτάζουν πώς θα αρπάξουν τα μάρκα σου, ενώ ξέρουν ότι είναι δικά τους αφού θα τα χαλάσεις μέσα στην Ελλάδα. Και μερικοί υπάλληλοι σου λένε "εσείς οι Γερμανοί" κερδίζετε πολλά. Και δεν ξέρουν, αυτοί που κάθονται πίσω από ένα τραπέζι και καπνίζουν συνέχεια πίνοντας καφέ και γελώντας, τι σημαίνει δουλειά στη Γερμανία και πώς βγαίνουν τα μάρκα.

Έλληνες και Γερμανοί. Württembergisches Landesmuseum Stuttgart, Hessisches Landesmuseum Darmstadt 1982, σ. 134.

Στο στρατό

Είμαι κι εγώ ένας αλλοδαπός νέος όπως πολλοί άλλοι, που μεγαλώσαμε σε μια ξένη χώρα και συγκεκριμένα τη Δυτική Γερμανία συναντώντας πολλά και διάφορα προβλήματα.

Είναι βέβαια σωστό, ότι όταν ένας άνθρωπος είναι μικρός σε ηλικία συνηθίζει πιο γρήγορα σ' ένα νέο τρόπο ζωής απ' ότι ένας ενήλικος.

Τα προβλήματα τα δικά μου, όπως βέβαια και των όμοιών μου, ήταν περισσότερο στη σχολική μου καριέρα, διότι οι γονείς μου δεν κατείχαν τις απαιτούμενες γνώσεις στη γερμανική γλώσσα και δεν μπορούσαν να με βοηθήσουν όπου έβρισκα δυσκολίες.

Παρ' όλα αυτά όμως κατόρθωσα να τελειώσω το Γερμανικό σχολείο και να πάρω το απολυτήριο «μέσης εκπαίδευσης».

Αφού έβαλα τέλος εις την σχολική μου διαδρομή, αποφάσισα να μάθω ένα επάγγελμα. Το όνειρό μου ήταν ν' ασχολούμαι με το ρεύμα, έτσι άρχισα σε μια μικρή ιδιωτική εταιρία να μαθαίνω το επάγγελμα το ηλεκτρολόγου.

Μετά δυο μήνες είχα αυτοκινητιστικό ατύχημα σε ώρα που κανονικά έπρεπε να δουλεύω. Αυτό ήταν και η αιτία για την απόλυσή μου.

Έτσι λοιπόν για να μην βρίσκομαι άνεργος στους δρόμους, εργάσθηκα λίγον καιρό σ' ένα Γερμανικό εστιατόριο, εως ότου ήλθε η προσκλήσή μου να καταταγώ στον Ελληνικό στρατό.

Την ημέρα που πήρα την πρόσκληση αυτή, ήταν σαν να άλλαξε για μένα όλος ο κόσμος. Η χαρά μου ήταν απεριγράπτη. Την ημέρα που θ' αποχωριζόμουν τον τόπο αυτόν την περίμενα πώς και πώς, γιατί ήλπιζα πώς δεν θα ξανάρθει η μέρα να ξαναγυρίσω στην χώρα ετούτη.

Έφτασα στην Ελλάδα τέλος Μαρτίου, ο καιρός ήταν ανοιξιιάτικος. Αρχάς Απριλίου παρουσιάσθηκα και στο κέντρο βασικής εκπαίδευσης σε μια επαρχιακή πόλη. Η διαβίωσή μου εκεί ήταν λίγο σκληρή. Αλλά ταυτιζόταν μ' αυτήν που φανταζόμουν και φυσικά από αυτά που άκουγα από τους μεγαλύτερους μου.

Πιο σκληρά γίναν τα πράγματα όμως όταν μετατέθηκα σε μια μεγαλύτερη πόλη για να ειδικευτώ πάνω σε μια εργασία.

Στο κέντρο αυτό ήμασταν περίπου 3500 άτομα από αυτούς ήταν βέβαια και πάρα πολύ βαθμοφόροι.

Για να μπορέσει όμως να υπάρχει μια τάξη έπρεπε να είναι όλος ο κόσμος πειθαρχημένος, και για να πετύχει αυτό έπρεπε να υπακούει αυστηρά ο κάθε κατώτερος στον κάθε ανώτερο. Πολλές φορές η πειθαρχία αυτή δεν ήταν ευχάριστη στον καθένα.

Γιατί όλο και υπήρχαν μερικοί που λουφάρανε σε βάρος αλλοιωνών.

Μια μέρα η υπηρεσία μου ήταν να είμαι θαλαμοφύλακας στο υπόγειο ενός κτιρίου, από της 6 ωρ το πρωί μέχρι στις δύο το μεσημέρι, δυστυχώς όμως η αλλαγή μου εξεχάστηκε κι' έτσι περίμενα εκεί μέχρι στις 20 ωρ το βράδυ, ώσπου με αντιλήφθηκε κάποιος που ήλθε να πάρει έναν κουβά για να πλύνει τα ρούχα του. Το βράδυ της επομένης έτυχε να είμαι εξοδούχος, έτσι λοιπόν έβαλα κι' εγώ την στολή εξόδου ξυρίστηκα, γυαλίστηκα και πήγα μαζί με τους άλλους στη επιθεώρηση εξοδούχων. Δυστυχώς όμως ο λοχαγός μου ματαίωσε την έξοδό μου, γιατί πάνω στην βιασύνη μου ξέχασα να γυαλίσω τη ζώνη μου.

Την άλλη μέρα το πρωί έκανα μια αίτηση για πρόωγη μετάθεσή μου σε μια μονάδα στην μεθόριο περιοχή που συνορεύει με την Τουρκία.

Κι' εκεί λοιπόν η ζωή ήταν σκληρή αλλά σε ελαφρότερο επίπεδο.

Στην μεθοριακή αυτήν μονάδα γνωρίστηκα με κάποιον αξιωματικό πολύ καλά, ο οποίος με βοήθησε σε πολλές και πολύ σκληρές περιπτώσεις, μιας και ήμουν λίγο νευρικός και δεν ανεχόμουν πολλές παρατηρήσεις. Στον τομέα αυτό ήρθα σε άμεση επαφή με τον ιστορικό μας εχθρό, και έτσι κατάλαβα τι ζητάει ο μικρός πολίτης του κράτους αυτού από μας σαν εχθρούς του. Το αποτέλεσμα ήταν, τίποτα.

Το αιτιολογικό βρίσκεται κάπου ψηλά στην κορυφή της ιεραρχίας αυτής, που εμείς δεν μπορούμε να την φθάσουμε εύκολα.

Στους είκοσι μήνες που υπηρέτησα στο τομέα αυτό, μία φορά λυπήθηκα τον "εχθρό μας", όταν δυο περιπολούμενοι στρατιώτες από την εχθρική πτέρυγα προσπάθησαν να παραβιάσουν τα σύνορά μας και να ζητήσουν πολιτικό άσυλο. Ο ένας τα κατάφερε αλλά ο άλλος σκοτώθηκε από τους ίδιους τους συναδέλφους του με τόσο απαίσιο τρόπο, που δεν μπορώ να τον περιγράψω. Κατά την διάρκεια της θητείας μου στην μεθόριο περιοχή των συνόρων μας μετετέθηκα άλλη μία φορά.

Έτσι κατέληξα στο αρχηγείο της περιφέρειας όπου ήμουν οδηγός του αρχηγού μας, κάποιου ανώτερου αξιωματικού.

Έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω πάρα πολλούς αξιωματικούς διαφόρων τύπων.

Με τον τρόπο αυτό οι γνωριμίες μου ήταν πολύ εύκαρπες.

Στο διάστημα αυτό των 22 μηνών που βρισκόμουν στην Ελλάδα αντιλήφθηκα ότι ο εκεί τρόπος ζωής με τον εδώ διαφέρει πάρα πολύ.

Δηλαδή ότι είναι πιο ανθρώπινος κι όχι αυτοματισμένος.

Μετά την απολυσή μου από το στράτευμα δεν ήμουν προετοιμασμένος για την εκεί ζωή διότι δεν εκμεταλλεύθηκα το χρόνο που βρισκόμουν στην Γερμανία να ειδικευτώ σε μία εργασία.

Γι' αυτό λοιπόν κι εγώ ξαναγύρισα στην Γερμανία για να επανορθώσω το λάθος που έκανα. Προσπάθησα να βρω μία δουλειά για να εργασθώ ένα χρονικό διάστημα και να αποκτήσω το δικαίωμα της μετεκπαιδύσεως.

Η εύρεση εργασίας ήταν πολύ δύσκολη γι' αυτό και δεν έκανα εξαίρεση στην εργασία που βρήκα παρά έκανα υπομονή εννέα μήνες που ήταν απαραίτητο για να εκπληρώσω τον σκοπό που είχα.

Έτσι λοιπόν μετά με την πείρα που απόκτησα απ' τις πολλές περιπέτειες σαν νέος, κατάφερα να βρω μια θέση για να μπορέσω να έχω ένα καλό επαγγελματικό μέλλον κι' αυτό μόνον και μόνο γιατί ήμουν ένας υπερβολικός εγωιστής.

Δ.Κ., Έσσειν 1987

Παλινοόηση

Ιδιαίτερα τονίζεται:

- Οι παλινοστούντες στην Ελλάδα να παίρνουν ταμείο ανεργίας σύμφωνα με τις εισφορές που κατέβαλαν στη Δυτ. Γερμανία και για το χρόνο που δικαιούνται μένοντας στη Δυτ. Γερμανία. Το κόστος να επιβαρύνει το Γερμανικό Ταμείο. Προτείνεται να αλλάξει το σχετικό καθεστώς της ΕΟΚ.

- Δημιουργία βιομηχανικών μονάδων παραγωγής εξαρτημάτων για τη δυτικογερμανική βιομηχανία όπου θα επενδύουν και θα απασχολούνται κύρια

παλινοστούντες μετανάστες από τη Δυτ. Γερμανία. Βασική χρηματοδότηση τέτοιων προγραμμάτων από τη δυτικογερμανική πλευρά και από Ελλάδα στα πλαίσια των ΜΟΠ και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης.

- Ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής π.χ. στη Βόρεια Ελλάδα, με υψηλό ποσοστό μετανάστευσης/παλινόστησης με έργα υποδομής και παραγωγικές μονάδες με βασική χρηματοδότηση και από γερμανικής πλευράς, στα πλαίσια μιας πολιτικής προγραμματισμένης επανεγκατάστασης στην Ελλάδα. Η επιμόρφωση των Ελλήνων μεταναστών για αυτές τις συγκεκριμένες δραστηριότητες να γίνεται από την γερμανική πλευρά και με δική της δαπάνη.

- Υποστήριξη και από την γερμανική πλευρά των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, που υποβάλλονται στην ΕΟΚ για επαγγελματική επιμόρφωση παλινοστούντων και επαγγελματική εκπαίδευση και επιδότηση θέσεων εργασίας, που καταλαμβάνονται από παλινοστήσαντες.

- Πρόγραμμα ομαλής ένταξης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών των μεταναστών που παλινοστούν (φροντιστηριακά μαθήματα, γερμανόγλωσσα σχολεία).

- Να ισχύουν φορολογικές απαλλαγές στη Δυτ. Γερμανία και για τους Έλληνες που οικοδομούν κατοικία στην Ελλάδα. Τα BAUSPARVERTRÄGE να ισχύουν και για ανέγερση κατοικίας στη Ελλάδα.

- Τροποποίηση του STEUERSENKUNGSGESETZ, ώστε να μην υπάρχουν δυσμενείς συνέπειες για τους Έλληνες εργαζόμενους που έχουν σύζυγο και τέκνα στην Ελλάδα. Σχετικά η Ο.Ε.Κ. έχει αναλάβει τα έξοδα για ένα MUSTERPROZESS.

- Να χρηματοδοτήσει η γερμανική πλευρά μια ομάδα μελετητών της Ο.Ε.Κ. (Επιτροπή Παλινόστησης και Επιτροπή Επιστημόνων) με κεντρικά θέματα:

α) Πρόβλημα παλινόστησης και

β) Συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Απόσπασμα από: Υπόμνημα ΟΕΚ. Βλέπε και -6. 166-168

Μικρό το ενδιαφέρον για τη γερμανική υπηκοότητα

Σύμφωνα με δημοσίευση της FRANKFURTER RUNDSCHAU το ενδιαφέρον των μεταναστών να πάρουν τη γερμανική υπηκοότητα είναι πολύ μικρό. Αυτό τόνισε στις 12.3.87 η Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία στο Βισμπάντεν στην Έσση.

Από τα 4,4 εκατ. αλλοδαπών το 1985 μόνο 13.894 πήραν τη γερμανική υπηκοότητα. Έτσι κάθε διακοσιοστός αλλοδαπός είχε θεωρητικά το δικαίωμα να αποκτήσει τη γερμανική υπηκοότητα εξαιτίας της μακράς του παραμονής στη Δυτ. Γερμανία και μιας οικονομικής σιγουριάς.

Το ένα τρίτο απ' αυτούς πήρε την υπηκοότητα μετά από παντριά με άτομο, που είχε γερμανικό διαβατήριο.

Μεγάλο ενδιαφέρον ανάμεσα στους Ευρωπαίους να πάρουν γερμανικό διαβατήριο υπάρχει ανάμεσα στους ανατολικοευρωπαίους, π.χ. στους Ρουμάνους και Βούλγαρους.

Αντίθετα, οι μετανάστες που προέρχονται από τις "κλασικές χώρες" μεταναστών θέλουν να κρατήσουν την υπηκοότητά τους. Μόνο κάθε πεντακοσιοστός, θεωρητικά δικαιούμενος, Τούρκος και μόνο κάθε χιλιοστός Ισπανός και Έλληνας ήθελαν να αποκτήσουν τη γερμανική υπηκοότητα το 1985.

Μεταναστευτικά νέα. Απρίλης 1987, φύλ. 17, σ. 5.

IDENTITÄT IN DER FREMDE

Με θέμα IDENTITÄT IN DER FREMDE (η εθνική και πολιτιστική ταυτότητα στην ξενιτειά)/ DAS BEISPIEL: DIE ARMENISCHE DIASPORA (η διασπορά των Αρμενίων) η EVANGELISCHE AKADEMIE/MJELHEIM-RUHR η EVANGELISCHE FÜR ARMENISCHE STUDIEN και η STIFTUNG FÜR 21.06.1987 στο HAUS DER BEGEGNUNG (στο MJELHEIM-RUHR) διεθνές συμπόσιο στο οποίο πήραν μέρος προσωπικότητες των Αρμενίων της διασποράς και Γερμανοί που ασχολούνται με τα προβλήματα γενικά των εθνικών μειονοτήτων.

Σκοποί και περιεχόμενα του μαθήματος μητρικής γλώσσας

... Παρόλο που η μετανάστευση στην ΟΔΓ δεν είναι ένα παροδικό γεγονός αλλά μια μόνιμη κατάσταση (είκοσι και πλέον ετών) και κατά συνέπεια το επιχείρημα της παλιννόστησης είναι πολύ αδύνατο, αν όχι εξωπραγματικό, το αποδεχόμαστε σ' αυτό το σημείο και θέτουμε την εξής όχι πλέον πολιτική αλλά διδακτική ερώτηση:

Αν ο σκοπός του μαθήματος μητρικής γλώσσας συνίσταται στο να διαφυλάξει τη δυνατότητα παλιννόστησης - και κατά συνέπεια τη δυνατότητα ένταξης ή επανένταξης στο εκπαιδευτικό και γενικά στο κοινωνικό σύστημα της χώρας προέλευσης -, τότε τι πρέπει να προσφέρει για να πετύχει αυτόν το σκοπό;

Το μάθημα μητρικής γλώσσας θα πρέπει να προσφέρει στη χώρα υποδοχής ό,τι προσφέρει το αντίστοιχο μάθημα στη χώρα προέλευσης. Θα πρέπει να μάθουν να λογαριάζουν με τον ελληνικό τρόπο και φυσικά θα πρέπει να γνωρίζουν την ιστορία, τα ήθη και έθιμα της ιδιαίτερης πατρίδας των γονέων τους, ώστε να μπορούν σε περίπτωση επανόδου σ' αυτή να μετέχουν στην κοινωνικοπολιτιστική ζωή χωρίς δυσκολίες. Λόγω του ότι όμως η ιδιαίτερη αυτή πατρίδα δεν υπάρχει στη Γερμανία που ζουν τα παιδιά, θα πρέπει να μεταφερθεί μέσω βοηθητικών μέσων (φιλμ, διαφάνειες, φωτογραφίες κ.λ.π.) στην αίθουσα διδασκαλίας. Αυτό σημαίνει ότι το μάθημα μητρικής γλώσσας πρέπει να προσφέρει περισσότερα από το μάθημα στην χώρα προέλευσης, λόγω του ότι πρέπει να δημιουργήσει μια τεχνητή ατμόσφαιρα που να ανταποκρίνεται στους σκοπούς και τα περιεχομένα του. Η δημιουργία μιας τέτοιας πλασματικής-εξωπραγματικής ατμόσφαιρας είναι τουλάχιστο από παιδαγωγικής-ψυχολογικής πλευράς πολύ προβληματική, επειδή σε μια τέτοια περίπτωση αγνοείται ο πραγματικός κοινωνικοπολιτικός περίγυρος των μαθητών και κατά συνέπεια τα βιώματα, οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους. Ένα τέτοιο μάθημα παραγκωνίζει την πραγματική κατάσταση κοινωνικοποίησης των μαθητών και επιδιώκει να τους προετοιμάσει για μια "μελλοντική" ζωή σ' έναν τόπο που είναι αμφίβολο αν ποτέ θα μετοικήσουν σ' αυτόν.

Ένα μάθημα μητρικής γλώσσας που στηρίζεται στην ιδέα της παλιννόστησης και θέλει να κοινωνικοποιήσει τους μαθητές σ' αυτή την κατεύθυνση αντίκειται στις καθημερινές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και σε θεμελιώδεις παιδαγωγικές αρχές....

...Βασιζόμενοι στις μέχρι τώρα θεωρητικές σκέψεις μπορούμε να διαπιστώσουμε τους κατευθυντήριους - ή στρατηγικούς - σκοπούς του μαθήματος μητρικής γλώσσας ως εξής:

1. Το μάθημα μητρικής γλώσσας οφείλει, σε συντονισμό με το κανονικό μάθημα, να βοηθήσει τα αλλοδαπά παιδιά έτσι ώστε να μπορέσουν να επεξεργαστούν τη διαπολιτιστική διαδικασία κοινωνικοποίησής τους και ν' αποκτήσουν μιαν ανάλογη ταυτότητα.

2. Το μάθημα μητρικής γλώσσας οφείλει να συμβάλλει στην πραγματοποίηση της ιδέας της διαπολιτιστικής αγωγής και μ' αυτόν τον τρόπο στην ειρηνική συμβίωση αλλοδαπών και ντόπιων σε μια πολυπολιτιστική κοινωνία.

Ειδικότερα θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τους γενικούς σκοπούς του μαθήματος ως εξής. Το μάθημα της μητρικής γλώσσας οφείλει:

- Να βοηθά τα παιδιά να επεξεργάζονται και αφομοιώνουν τα βιώματα, και τις εμπειρίες που συνδέονται με τη γλώσσα τους και τον πολιτισμό της χώρας προέλευσής τους
- να συνεχίζει την οικογενειακή πολιτιστική κληρονομία και να περιορίζει έτσι την αποξένωση μεταξύ παιδιών και γονέων
- να αναπτύσσει τη μητρική γλώσσα σε τέτοιο βαθμό που να διευρύνεται ο πνευματικός ορίζοντας καθώς επίσης και οι επαγγελματικές δυνατότητες των παιδιών
- να βοηθά τα παιδιά να αποκτούν συνείδηση της θέσης τους σαν μέλη μιας μειονότητας
- να συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας συνειδητής διγλωσσίας και να καταστήσει τη μητρική γλώσσα βάση που μπορεί να χρησιμεύσει στην εκμάθηση άλλων γλωσσών
- να ανοίγει δυνατότητες πρόσβασης στη χώρα προέλευσης και σε πηγές πληροφοριών που έχουν σχέση με τη χώρα αυτή
- να καθιστά δυνατή την επικοινωνία των μελών της εκάστοτε μειονότητας μεταξύ των και μάλιστα σ' όλους τους τομείς του κοινωνικού, πολιτικοοικονομικού και πολιτιστικού βίου
- να δημιουργεί δυνατότητες σύγκρισης των πολιτισμών των δύο χωρών (προέλευσης και υποδοχής) και να πολλαπλασιάζει μ' αυτόν τον τρόπο τις δυνατότητες μιας "διαπολιτιστικής μάθησης"

Το μάθημα μητρικής γλώσσας οφείλει να είναι διαπολιτιστικά προσανατολισμένο και απαλλαγμένο από εθνοκεντρικά στοιχεία. Τέλος θα πρέπει να διοργανώνονται στα πλαίσια του μαθήματος μητρικής γλώσσας - εντός και εκτός σχολείου - πολιτιστικές εκδηλώσεις, στις οποίες να μπορούν να συμμετέχουν ντόπια και άλλα αλλοδαπά παιδιά.

Από τους σκοπούς αυτούς αναφέρονται κυρίως οι τρεις τελευταίοι στη διαπολιτιστική συμβολή του μαθήματος μητρικής γλώσσας. Η συμβολή αυτή συνίσταται στα εξής κυρίως σημεία:

1. Το μάθημα δεν επιτρέπεται να έχει εθνοκεντρικό χαρακτήρα και να αγνοεί την ύπαρξη των άλλων πολιτισμών, αλλά να τους λαμβάνει υπόψη του και να βοηθά τα παιδιά να βλέπουν τον πολιτισμό τους σε σύγκριση και συσχετισμό με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής και τους πολιτισμούς των άλλων μεταναστώπων. Εθνοκεντρικά περιεχόμενα που ιδανικοποιούν τη χώρα προέλευσης, την ιστορία της και τον πολιτισμό της συμβάλλουν στην ανάπτυξη προκαταλήψεων και περιορίζουν τον πνευματικό και πολιτιστικό ορίζοντα των παιδιών.

Για να αποφευχθούν τυχόν παρεξηγήσεις θα πρέπει να τονίσουμε ότι τη βάση για μια διαπολιτιστική μάθηση αποτελεί ο πολιτισμός της χώρας προέλευσης των παιδιών, επειδή βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η μετάδοση αυτού του πολιτισμού στα παιδιά και όχι η λεπτομερής απασχόληση με τους άλλους πολιτισμούς.

2. Μια διαπολιτιστική συμβολή είναι επίσης δυνατή μέσω της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών παιδιών σαν ξένη γλώσσα στα Γερμανόπουλα από τους αλλοδαπούς δασκάλους.

3. Οι αλλοδαποί δάσκαλοι θα πρέπει σε συνεργασία με τους Γερμανούς συναδέλφους τους να προετοιμάζουν θέματα σχετικά με τη ζωή και τη χώρα προέλευσης των μεταναστών, τα οποία στη συνέχεια θα επεξεργάζονται από κοινού με ντόπιους και αλλοδαπούς μαθητές. Μια συνδιδασκαλία από αλλοδαπούς και Γερμανούς δασκάλους επιτρέπεται στη Ρηνανία Βεστφαλία δυστυχώς μόνο στα πλαίσια των προπαρασκευαστικών τάξεων (βλ. εγκύκλιο από 23.3.1982, σ. 2).

Μιχάλη Δαμανάκη στο περιοδικό: "Προβληματισμοί" Δεκέμβρης 1983, σ. 17 - 29, έκδοση του Συλλόγου Ελλήνων Εκπαιδευτικών Βόρειας Ρηνανίας Βεστφαλίας (απόσπασμα).

H. Zum EG - Antrag der Türkei

VWD: Vor wenigen Wochen standen Griechenland und die Türkei wegen der Ägäisfrage kurz vor einem militärischen Konflikt. In Brüssel muß sich Ihre Regierung nun mit der Frage auseinandersetzen, ob die Türkei eines Tages EG-Partnerland wird. Was ist Ihre Position zum Türkei-Antrag und die EG-Mitgliedschaft?

Dr. Roumbatis: Negative Reaktionen auf den türkischen Antrag kamen sowohl von Mitgliedsländern der EG als auch von Mitgliedern der Kommission. Es ist eindeutig, daß die Gemeinschaft z. Zt. eine neue Erweiterung nicht verkraften kann.

Die Europäische Gemeinschaft befindet sich z. Zt. in einem Prozeß der Integration der neuen Mitgliedsländer und der Stärkung ihres Zusammenhalts, um die Ziele zu verwirklichen, die durch die einheitliche Europäische Akte gesetzt worden sind. Demzufolge kann die Gemeinschaft voraussichtlich auf absehbare Zeit kein neues Mitglied aufnehmen.

Dazu kommt das besonders niedrige Entwicklungsniveau der türkischen Wirtschaft, welches die Erfüllung der aus einer EG-Mitgliedschaft resultierenden Verpflichtungen nicht erlaubt.

Es ist ferner für alle zwölf EG-Mitglieder undenkbar, daß ein Land mit totalitären Institutionen, in dem die Menschenrechte und Grundfreiheiten verletzt werden, den Beitritt in eine Gemeinschaft anstrebt, die durch ihre demokratischen und pluralistischen Institutionen und die Respektierung der Menschenrechte entscheidend geprägt ist.

Abgesehen von den allgemeinen Problemen innerhalb der Gemeinschaft, hat Griechenland auch besondere Probleme mit der Türkei. Die türkische Regierung stellt weiterhin die Souveränität unseres Landes und die Zugehörigkeit der Ägäis-Inseln zu Griechenland in Frage.

Die Türkei stellt ferner die Souveränitätsrechte Griechenlands in Frage, indem sie den griechischen Luftraum ständig verletzt und die Regeln des internationalen Flugverkehrs mißachtet.

Außerdem hält die Türkei weiterhin einen Teil der Republik Zypern - eines unabhängigen Staates, der Mitglied der Vereinten Nationen und mit der EG assoziiert ist - illegal besetzt.

Solange Griechenland der türkischen Bedrohung ausgesetzt bleibt und solange die Besetzung Zyperns fort dauert, wird es für jede griechische Regierung undenkbar sein, einem EG-Beitritt der Türkei zuzustimmen.

VWD: Welche Probleme belasten aus griechischer Sicht das Verhältnis zur Türkei? Welche Lösungsmöglichkeiten sehen Sie?

Dr. Roumbatis: Das einzige echte Problem ist für uns die juristische Frage der Festlegung des Festlandssockels in der Ägäis. Wir haben uns mit einer Einladung, einem Vorschlag an die Türkei gewandt, gemeinsam ein Compromissum auszuhandeln, um den Internationalen Gerichtshof in Den Haag anzurufen. Auf der Grundlage des internationalen Vertrags- bzw. Gewohnheitsrechts soll die juristische Frage der Festlegung des Festlandssockels in der Ägäis gelöst werden. Dies ist das einzige Thema, das zur Diskussion steht.

Die Türkei hat jedoch leider längerfristige Expansionsabsichten gegenüber Griechenland. Dies wird durch eine Reihe von Erklärungen türkischer Amtsträger belegt.

Alle Fragen, die von der Türkei wiederholt als bilaterale Konfliktpunkte dargestellt werden, sind in Wirklichkeit türkische Ansprüche, die seit der Invasion der türkischen Armee auf Zypern 1974 mit besonderem Nachdruck vorgetragen werden. Mit ihren Forderungen beabsichtigt die Türkei die Änderung des durch internationale Verträge festgelegten Status Quo in der Ägäis.

Ein Klima des gegenseitigen Vertrauens kann erst geschaffen werden, wenn die Türkei sich entschließt, die internationale Rechtsordnung zu respektieren.

VWD: Wird es einen EG-Beitritt der Türkei geben? Welche Bedingungen wird Griechenland in diesem Zusammenhang stellen?

Dr. Roumbatis: Der EG-Beitritt der Türkei ist keine bilaterale, griechisch-türkische Angelegenheit, sondern eine Frage, welche die Europäische Gemeinschaft als Ganzes betrifft.

Die Frage einer neuen Erweiterung der Gemeinschaft und die politischen und wirtschaftlichen Folgen eines eventuellen Beitritts der Türkei werden Gegenstand gemeinsamer Beratungen und Beschlüsse der Mitgliedsländer der EG sein.

Was die besonderen Probleme Griechenlands anbelangt, möchte ich wiederholen, was ich vorher gesagt habe:

Solange Griechenland der türkischen Bedrohung ausgesetzt bleibt und die Besetzung Zyperns fort dauert, wird es für jede griechische Regierung undenkbar sein, einem Beitritt der Türkei in die Gemeinschaft zuzustimmen.

Dr. Jannis Roumbatis:

geb. 1948 in Jannena (Nordwestgriechenland). Studium der Psychologie, der Wirtschaftswissenschaften und Inter. Beziehungen in den USA. Promotion an der "Johns Hopkins University" (1976). Stellv. Leiter des Presse- und Informationsbüros der griechischen Botschaft in Washington DC. (1974-1975). Korrespondent der Tageszeitungen "TO VIMA" und "TA NEA" in den USA (1976-1981). Politik-Redakteur der Tageszeitung "TO VIMA" in Athen (1983-1985). Referent für Presse und Öffentlichkeitsarbeit beim griechischen Ministerpräsidenten A. Papandreou. Seit März 1987 Regierungssprecher.

Interview des Sprechers der griechischen Regierung Dr. Jannis Roumbatis mit der Presseagentur "VWD" (Vereinigte Wirtschaftsdienste) zum EG - Antrag der Türkei. 21.5.87 / pp.